

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta/diplomantky:	Ondřej Kluz
Téma práce:	Zhroucený stát
Rozsah práce:	54 stran
Datum odevzdání práce:	26. 9. 2024

1. Aktuálnost (novost) tématu

Diplomant si vybral velmi aktuální téma zhroucených států. Jak sám správně uvádí v úvodu práce, stávající bezpečnostní prostředí ve světě představuje zejména v zemích tzv. globálního Jihu zásadní výzvu pro udržení moderního charakteru státnosti. Zároveň autor správně poukazuje na nadužívání pojmu „zhroucený stát“ v aktuální veřejné diskuzi v Česku i zahraničí, jakož i na množství v současnosti používaných terminologií a kritérií pro zařazení (kvazi)státního útvaru mezi zhroucené státy.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Diplomant si vytkl 2 cíle práce: 1) analýza problematiky zhrouceného státu včetně průzkumu užívaného pojmosloví a sestavení vlastního pojmového systému, 2) analýza procesu zhroucení včetně popisu indikátorů vedoucích ke zhroucení a doporučení pro předcházení zhroucení. Vzhledem k jejich rozsahu je nutné tyto cíle hodnotit jako mimořádné ambiciózní, vyvolávajících značné nároky na teoretické znalosti, jakož i na hloubku a úroveň provedené analýzy. Řádná analýza jak celkové problematiky zhroucených států, tak i procesů vedoucích k jejich zhroucení vyžaduje jak teoretické zvládnutí účelů a funkcí státu, tak i tematiky vzniku a zániku státu ze státovědného i socio-historického hlediska. V tomto ohledu práce především využívá zdroje z oboru politické vědy a státovědy především anglosaské provenience; výjimku v tomto ohledu tvoří odkaz na známou definici státu z pera Maxe Webera. Je škoda, že se autor nevyrovnal i s klasickou literaturou střeoevropské (zejména německé) státovědy. Ta se totiž problému oslabování států a jejich zhroucení intenzivně věnovala v první polovině 20. století, přičemž si tato tematika ponechala podstatný vliv na současnou státovědu; Hellerovy, Schmittovy a Böckenfördeho práce jsou ostatně dostupné i v angličtině.

Z metodologického hlediska je cílem práce provést analýzu samotného pojmu zhrouceného státu, tak i procesu vedoucího ke zhroucení. Analytické postupy jsou však v práci přítomny jen málo, neboť větší část textu obsahuje pouze popis terminologií, koncepcí či teorií různých autorů bez zaujetí vlastního poučeného stanoviska (viz níže).

3. Formální a systematické členění práce

Zároveň používá poněkud nestandardní písmo a nezarovnává text do bloku. Podnadpisy třetí úrovně nemají příslušné číselné označení. Prohlášení o počtu znaků vlastního textu diplomové práce včetně poznámek pod čarou, které chybí ve vlastním textu práce, bylo doplněno následně.

4. Vyjádření k práci

V první řadě je třeba ocenit autorovy opakované analytické postřehy týkající se nejednotné terminologie a závislosti obsahu jednotlivých pojmů na příslušném kontextu. Jak již ale bylo uvedeno výše, větší část práce má spíše popisný charakter, což jde na úkor naplňování cílů práce. Takto kupříkladu není zřejmé, jaké funkce státu považuje autor za esenciální pro zabránění zhroucení. Na jednu stranu poukazuje na pojetí Tillyho a v zápětí na pojetí Ashrafa Ghaniho a

Clare Lockhart, které se však zjevně liší, pokud jde o kritéria i hlediska. Taktéž u charakteristiky zhrouteného státu (podkapitola 4.1) věnuje obsáhlý odstavec identifikaci tvrzeně nejdůležitějšího faktoru vedoucího ke zhroutení – selhání při zajišťování bezpečnosti – aby se v následné kapitole č. 5 zabýval indikátory a indexy, které užívají faktory značně přesahující bezpečnostní rovinu. Totéž platí i pro preventivní doporučení v kapitole č. 6, kde se o zajišťování bezpečnosti jako takové nedočteme, ale místo toho je za klíčový faktor označeno „dobré hospodaření ze strany osob držících moc“, resp. funkčnost demokracie.

Ostatně samotná kapitola č. 4, jež má vzhledem k vytyčeným cílům práce zásadní význam, působí nesourodým dojmem. Po charakteristice zajišťování (vnitřní) bezpečnosti jako klíčového faktoru ve vztahu k procesu zhroutení a jeho demonstrování na příkladu Somálska a Sierry Leone následuje velmi stručné poukázání na mezinárodněprávní souvislosti zhroutení státu. Posouzení mezinárodního rozměru je však nedostatečné, a to i pro účel státovědného použití. Při zhodnocení v kolizi stojících principů mezinárodního práva diplomant zapomíná na princip kolektivní bezpečnosti, resp. odpovědnost Rady bezpečnosti OSN (potažmo celého mezinárodního společenství v koncepci Responsibility to Protect, která je použitelná mj. právě i pro případy zásadního porušování lidských práv ve zhroutených státech) za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Vedle toho uvádí princip práva na sebeurčení, který by měl kolidovat s principem kontinuity státu a zákazu použití síly; nevysvětluje ale v jakém ohledu. Vyplývá z práva na sebeurčení možnost lidského společenství zvolit život bez státní autority?

Nedostatečně analytický charakter je možné demonstrovat též na rekapitulaci Grosova dělení. Přestože jeho koncepce anarchistického či fantomového státu dává smysl politologicky, z ryze státovědného hlediska jde (zejména u „anarchistického státu“) v podstatě o protimluv. Nadto užití kategorie „uchváceného státu“ zjevně směřuje na mnohem rozsáhlejší chápání esenciálních státních funkcí, neboť je rozdíl mezi státem sloužícím jednotlivci či určité skupině a státem v podstatě neexistujícím; diplomant se u této otázky bohužel ani nezastavil. Také tento problém poukazuje na výše zmíněnou neujasněnost základních teoretických východisek – pojmu státu, jeho účelu a esenciálních funkcí.

Dále není zřejmé, jakým způsobem diplomantem provedená „simulace“ hodnocení Slovenské republiky z hlediska naplnění Fragile State Index kritérií přispívá k naplnění vytyčených cílů práce (snad jen s výjimkou závěru, že výsledky hodnocení dle indexů jsou nutně nahodilé). Navíc se při zdůvodňování svých hodnotících závěrů dopouští velmi nejasných, resp. sporných tvrzení.

V neposlední řadě je kapitola č. 6 taktéž mimořádně stručná, jdoucí pouze po povrchu. Zvláště jím uvedené způsoby zajištění rigidity ústavy pak vyvolávají dojem výplně textu.

Závěrem je třeba, nehledě na chybnou záměnu monetární politiky za fiskální na str. 41, ocenit popis situace na Haiti včetně určitého zhodnocení procesů vedoucích ke zhroutení s ohledem na dříve učiněný teoretický rozbor.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíle práce byly stanoveny jako velmi ambiciózní a rozsahem široké (viz výše). Z tohoto důvodu nedošlo v práci k potřebné úrovni analytického zpracování tématu. Cíle proto hodnotím za splněné nanejvýš z menší (popisné) části.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	S ohledem na kontrolní výstup z aplikace Turnitin lze mít za to, že se diplomant nedopustil plagiátorství.
Logická stavba práce	Práce sleduje logickou posloupnost jednotlivých kapitol s ohledem na zvolené cíle práce.

Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Přímé citace jsou správně uvedeny do uvozovek, v rozporu s akademickými zvyklosti však již nejsou označeny též kurzívou. Způsob citování neodpovídá čl. 20 opatření děkana č. 17/2017 ve znění účinném ke dni odevzdání práce: průběžné poznámky nemají podobu normy ISO 690 (což je nejzřejmější zvláště u prostého uvádění odkazů na webovou stránku), u několika zdrojů nelze na první pohled určit, zda jde o zdroj tištěný či online, diplomant neodkazuje u všech publikací na konkrétní stranu (viz např. str. 4, 10) a nedrží ani jednotnou formu odkazu u tištěných zdrojů, resp. online zdrojů.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Vzhledem ke stanoveným cílům je práce v naprosté většině pouze popisného charakteru bez vlastního analytického příspěví autora. Autor nezaujímá stanovisko k použité literatuře, byť se její kritická reflexe ze státovédného hlediska nabízí.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	V práci se objevují 4 obrázky, z toho u 2 chybí jejich popis. Text práce sice neodpovídá vzoru uvedenému v příslušném opatření děkana, ten má však pouze doporučující charakter.
Jazyková a stylistická úroveň	Z jazykového hlediska je práce napsána dobře, překlepy (jako na str. 11) jsou minimální. Autor často užívá relativně dlouhá souvětí (např. na str. 29), která mohou být na újmu srozumitelnosti textu. Použitá slovní zásoba odpovídá tomuto druhu práce.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Diplomant by se při obhajobě mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

1. Na kolik je ze státovédného hlediska ještě vhodné užívat kategorii zhrouceného státu, zejména v podobě anarchistického či fantomového státu, když v podstatě nejde o stát? Liší se v této věci perspektiva státovédná na straně jedné a politologická, případně sociologická na straně druhé?
2. Kdy podle autora dochází k přechodu od zhrouceného státu ke zániku státu? Je možné považovat území zhrouceného státu, resp. podle autora „kvazistátu de iure“ za *terra nullius*? A je možné považovat „občany“ zhrouceného státu za osoby bez státní příslušnosti? Kdy ano, kdy ne? K jakým důsledkům by takové vnímání vedlo?

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	doporučuji k obhajobě
Navržený klasifikační stupeň	dobře

V Praze dne 25. 10. 2024

JUDr. Jakub Dienstbier, Ph.D.
oponent